

Biedrības „Latvijas Zemnieku Federācija” sarunas ar pārtikas ražotājiem un patērētājiem

Viedokļu raksts

2015. gada 23.marts – 20.maijs

Attīstības sadarbība (*development co-operation*) – atbalsta sniegšana trūcīgām un mazāk attīstītām valstīm ar mērķi veicināt šo valstu un to sabiedrību ilgtermiņa sociālo un ekonomisko attīstību un tādējādi sniegt ieguldījumu nabadzības mazināšanai pasaulē. Attīstības sadarbība (pēc OECD/DAC klasifikācijas) neietver ne komerciālas, ne militārās aktivitātes.

Attīstības valsts (*developing country*) – pēc OECD/DAC klasifikācijas tās ir valstis, kas iekļautas DAC saraksta pirmajā daļā, piemēram, Afganistāna, Armēnija, Gruzija, Bangladeša, Haiti, Turcija, Moldova, Uzbekistāna, Venecuēla u.c.

Latvija kā ES kandidātvalsts pirms 2004.gada un ES dalībvalsts no 2004.gada ir saņēmusi citu valstu atbalstu infrastruktūras, uzņēmējdarbības un sociālo jautājumu sakārtošanai. Dzīves līmenis Latvijā ir uzlabojies un Latvijas iedzīvotājiem jau ir praktiska pieredze attīstības sadarbībā ar citam valstīm, kur Latvija ir donorvalsts.

Piemērs. Biedrība SEIBA (<https://seiba.wordpress.com/>) vadītāja Linda Jēkabsone 2012. un 2013. gadā uzrunāja Latvijas Zemnieku federācijas valdes priekšsēdētāju Agitu Hauku ar aicinājumu ziedot naudu Gvatemalas bērnu un sieviešu atbalstam – skolas gaitas uzsākuša bērna ģimenei dāvināt dējējvistu. A.Hauka atsaucās aicinājumam, uzrunājot ziedot naudu arī citus draugus un LZF biedrus – lauksaimniekus. Rezultātā tika ziedota nauda, kas pietika 2012. gadā 66 Ziemassvētku dāvanu un tikpat daudz 17 nedēļu vecu dējējvistu iegādei, bet 2013. gadā – 70 dējējvistu iegādei. Šajā kustībā iesaistījās daudzi Latvijas iedzīvotāji, kuri katru gadu gaida A.Haukas aicinājumu atkal ziedot Gvatemalas bērniem.

Tūkstošgades attīstības mērķi (Millenium Development Goals – MDGs)- 2000. gadā pasaules valstu un valdību vadītāji apņēmas līdz 2015. gadam sasniegt astoņus Tūkstošgades attīstības mērķus (TAM), kas vairotu iedzīvotāju labklājību visās valstīs:

1. mērķis	Samazināt nabadzību 1. uzdevums: Samazināt nabadzīgo iedzīvotāju skaitu 2. uzdevums: Samazināt ienākumu atšķirības starp nabadzīgajiem un bagātajiem
2. mērķis	Nodrošināt visiem iedzīvotājiem pamatizglītību, kā arī iespēju iegūt vispārējo vidējo vai profesionālo vidējo izglītību
3. mērķis	Nodrošināt vienādas iespējas sievietēm un vīriešiem
4. mērķis	Mazināt bērnu mirstību
5. mērķis	Uzlabot mātes veselību
6. mērķis	Ierobežot HIV/AIDS, tuberkulozes, difterijas izplatību, arī citus novēršamus nāves cēloņus

7. mērķis	Nodrošināt vides ilgtspēju
8. mērķis	Palīdzēt cilvēkiem mazāk attīstītajās valstīs (Attīstības sadarbība)

2015. gada 25. septembrī valstu līderi tiksies Ņujorkā, lai lemtu par nākamajiem globālajiem mērķiem, kas sasniedzami līdz 2030. gadam. Post-2015 ietvars, kā tas tiek pagaidām saukts, ir kā pasaules 15 gadu stratēģija, kurā noteikti galvenie jautājumi, kas jārisina. Visa centrā šī stratēģija liek cilvēkus un planētu, lai pēc 15 gadiem visā pasaulē cilvēki dzīvotu labāk, nekaitējot apkārtējai videi. Vairāk kā piecus gadus ilgo konsultāciju, kurās piedalījušies arī Latvijas pārstāvji, rezultātā stratēģija iekļauj 17 mērķus, 169 apakšmērķus un vēl vairāk plānoto indikatoru, kas norādīs uz mērķu sasniegšanu.

Godīgā tirdzniecība (Fair Trade) – sociālā kustība, kas cenšas novērst netaisnību. Šīs kustības mērķis ir uzlabot jaunattīstības valstu iedzīvotāju dzīves apstākļus un sekmēt ilgtspējīgu attīstību, zemniekiem no jaunattīstības valstīm dodot iespēju realizēt savu produkciju pasaules tirgū. Godīgā tirdzniecība nozīmē partnerattiecības starp ražotājiem, tirgotājiem un patērētājiem, kas dibinātas uz abpusēju izdevīgumu un cieņu.

Ilgspējīga vietējās pārtikas ražošana

Lauksaimniecībā izmantojamā zeme būs būtisks un, iespējams, pats svarīgākais ražošanas resurss nākotnē. Lauksaimniecības produktu un pārtikas ražošana – stratēģiski nozīmīgākā uzņēmējdarbība.

2008. gadā pirmo reizi cilvēces vēsturē pasaules sabiedrība kļuva vairāk pilsētnieciska nekā laucnieciska, t.i. kopš šī gada pilsētās dzīvo vairāk iedzīvotāju nekā lauku teritorijās. 2011. gadā no 7 miljardiem pasaules iedzīvotāju, 3,6 miljardi (51,4%) dzīvoja pilsētās. Tiek lēsts, ka līdz 2050. gadam pasaules iedzīvotāju skaits palielināsies par 2,3 miljardiem un sasniegs 9,3 miljardus, no kuriem 6,3 miljardi (67,7%) cilvēku dzīvos pilsētās. Pilsētnieku skaits palielināsies par 3,6 miljardiem, kas būs tik daudz, cik kopējais iedzīvotāju skaits pieaugums šajos gados plus 0,3 miljardi esošie lauku teritoriju iedzīvotāji būs emigrējuši uz pilsētām. Lauku teritorijās dzīvojošo skaits līdz 2050. gadam būs samazinājies par 0,3 miljardiem personu. Turklāt šīs prognozes ir aprēķinātas pie nosacījuma, ka dzimstības līmenis jaunattīstības valstīs samazināsies. Gadījumā, ja dzimstības līmenis paliks esošajā līmenī, tad 2050. gadā pasaulē dzīvos 10,4 miljardi iedzīvotāju¹.

Līdz ar iedzīvotāju skaita palielināšanos, kas galvenokārt notiks Āzijas, Āfrikas un Dienvidamerikas valstu iedzīvotāju skaita palielināšanās rezultātā, pieprasījums pēc pārtikas palielināsies par 70% salīdzinājumā ar pārtikas pieprasījumu 2000. gadā².

Resursu pieejamība un pastāvīga iedzīvotāju migrācija uz pilsētām ir radījusi jaunus pārtikas izplatīšanas modeļus un jaunus starpnieku veidus, piemēram, lielveikalus un citus liela mēroga pārtikas mazumtirgotājus. Urbanizācijas procesi sekmē varas koncentrēšanos lielu uzņēmumu rokās, kuru mērķis ir pilnībā pārvaldīt pārtikas ražošanas un izplatīšanas procesus un kontrolēt katru mūsdienu „pārtikas ķēdes” posmu no saimniecības durvīm līdz pircējiem.

¹ World Urbanization Prospects – The 2011 Revision, Department of Economic and Social Affairs of the United Nations. http://esa.un.org/unup/pdf/WUP2011_Highlights.pdf

² Who will feed us? ETC Group, 2009

Pārtikas ražošanas procesu industrializācijas rezultātā kopš 1950-tajiem gadiem ir palielinājusies atšķirtība starp pilsētām un laukiem kā pārtikas ražošanas vietām. Laukos tiek ražoti pārtikas produkti – graudi, piens, gaļa, dārzeņi, augļi, kas kļūst par izejvielām citu pārtikas produktu ražošanai. Pilsētās ir pārtikas produktu pārstrādes rūpnīcas, kas rada papildus pievienoto vērtību laukos ražotiem lauksaimniecības produktiem.

Kā norāda norvēģu ekonomists Ēriks S.Reinerts, mūsdienās migrācija notiek prom no rajoniem, kur nav rūpniecības un “pārpalikuma”, uz rajoniem, kur ir nozares ar lielu augošo atdevi – gan rūpnieciskā ražošana, gan pakalpojumi, kas rada lielu “pārpalikumu”.

Lai atbalstītu lauku teritoriju un lauksaimniecības nozares attīstību, nozīmīgi ir radīt pārtikas produktu pārstrādes rūpnīcas ārpus pilsētām – rajonu attīstības centros, ciematos un saimniecībās.

Iedzīvotāju skaits valstī un lauku apdzīvotība tiešā veidā ietekmē valsts ekonomisko attīstību un arī lauksaimniekus – pārtikas produktu ražotājus. Latvijā, līdzīgi kā visā pasaulē, notiek urbanizācija – cilvēki no lauku teritorijām pārceļas uz dzīvi pilsētās – Rīgā un Pierīgā – vai emigrē no valsts labāka darba un dzīves meklējumos uz citās ES valstīm.

Kā liecina SCP sagatavotais pārskats par demogrāfiju Latvijā, iedzīvotāju skaits Latvijā turpina samazināties. Pēdējo četru gadu laikā (kopš 2010. gada sākuma) iedzīvotāju skaits samazinājās par 119 tūkstošiem, un 2014.gada sākumā tas bija 2 miljoni 1,5 tūkstoši. Iedzīvotāju skaita samazinājuma temps 2013.gadā bija 1,10% salīdzinājumā ar 2,16% 2010.gadā.

2013. gadā Latvijā starptautiskās iedzīvotāju ilgtermiņa migrācijas rezultātā iedzīvotāju skaits samazinājās par 14 262 cilvēkiem salīdzinājumā ar 11 860 cilvēkiem 2012. gadā. Satraucošs ir fakts, ka uz ārvalstīm devās valsts iedzīvotāji darbaspējas vecumā (82,8% no emigrējušo skaita). Vecuma grupā no 15 līdz 29 gadiem 2013. gadā emigrēja 8,5 tūkstoši iedzīvotāju. Kā liecina apkopotā informācija, darbaspējas vecuma (15 – 61 gads) emigrantu bija 2,9 reizes vairāk nekā imigrantu.

2014.gada sākumā 1 miljons 357,7 tūkstoši bija pilsētu iedzīvotāji (67,8%) un 643,8 tūkstoši – lauku iedzīvotāji. Rīgas iedzīvotāji (643,4 tūkstoši) bija 32,2% no kopējā valsts iedzīvotāju skaita, kas ir viens no augstākajiem rādītājiem Eiropā. Četru gadu laikā iedzīvotāju skaits gan pilsētās, gan laukos samazinājās par 5,6%.

Lai saglabātu un palielinātu iedzīvotāju skaitu lauku teritorijās, kas ir priekšnoteikums visiem pārējiem sociālekonomiskiem procesiem, ir būtiski atbalstīt iespējami vairāk ģimeņu saimniecību saglabāšanu un attīstību laukos.

Eiropas Komisijas datu apkopojums liecina, ka ES ir 12 miljoni saimniecības, kas apsaimnieko 172 miljonus ha zemes un nodarbina 25 miljonus cilvēku. ES vidējais saimniecību lielums ir 14 ha, savukārt 69% saimniecības apsaimnieko mazāk par 5 ha zemes un tikai 2,7% - vairāk nekā 100 ha zemes. Saimniecību vidējai platībai ir tendence palielināties un laika posmā no 2005. līdz 2010. gadam vidējā saimniecības platība ir palielinājusies par 3,8% gadā.

Latvijas lauksaimniecībā dominē ģimenes saimniecības. Pēc LR Zemkopības ministrijas datiem, Latvijā no kopējā lauku saimniecību skaita - 81,8 tūkst. 2013. gadā 90% jeb 73,7 tūkst. saimniecību ietilpst mazo saimniecību grupā. Vadoties pēc ES analogijas šīs saimniecības, kā arī ~60% no pārējo lieluma grupu saimniecībām var uzskatīt par ģimenes saimniecībām, tātad Latvijā šobrīd ir ~78,5 tūkstoši ģimenes saimniecību.

Detalizētu pētījumu par Latvijas mazo un vidējo (SI līdz EUR 25 000) lauku saimniecību attīstības iespējām, kas praktiski runā par mazo ģimenes saimniecību attīstības iespējām, ir sagatavojis un 2013. gadā publicējis Latvijas valsts Agrārās ekonomikas institūts³.

Sociālekonomisko procesu un Latvijas lauku attīstības politikas rezultātā ģimenes saimniecību skaits samazinās, tomēr palielinās vienā saimniecībā apsaimniekotās zemes platības, kā arī kopējās valstī apsaimniekotās zemes platības.

Kā liecina Zemkopības ministrijas speciālistu prognozes, mazo un vidējo ģimenes saimniecību skaits Latvijā turpinās samazināties un saimniecības apzināti pieņems lēmumu kļūt par uz tirgu orientētām saimniecībām vai par pašpatēriņa saimniecībām. Tiek prognozēts, ka 2020. gadā varētu būt aptuveni 40 tūkstoši uz tirgu orientētu saimniecību, turklāt ātrāki attīstības tempi būs tieši mazajām un vidējām, t.i. ģimenes saimniecībām.

Ģimenes saimniecības lielākoties ir daudznozaru saimniecības, kuras paralēli lauksaimniecības produktu ražošanai piedāvā lauku tūrisma aktivitātes. Būtiski, ka laukos dzīvojošie un strādājošie paralēli darbam lauksaimniecībā iesaistās nelauksaimniecības nozarēs, kas ir pieņemta prakse arī citās ES valstīs. Latvijā arī turpmāk ir jāatbalsta nepilna laika saimniecības, kuras ražo lauksaimniecības produktus, nodrošina noteiktu tirgus segmentu ar pārtikas produktiem un gūst papildus ienākumus ģimenes budžetā.

Lauksaimniecības preču tirgus ir atkarīgs no pilsētas iedzīvotāju pirktspējas. Rūpējoties par ģimenes saimniecību attīstību, valsts pasākumiem un katra lauksaimnieka aktivitātei ir jābūt vērstai uz:

- apkārtnē esošo ciemu un pilsētu izaugsmi,
- reģiona uzņēmēju atbalstu un sadarbību,
- reģiona jauniešu atbalstu un iesaisti uzņēmējdarbībā un kopienas pasākumos,
- iedzīvotāju skaita palielināšanu reģionā,
- saražotās produkcijas marketingu.

Ģimenes saimniecība ietver būtiskas vērtības:

Dzimta	Lauki	Tradīcijas
Kultūra	Darbs	Uzņēmums
Pārtika	Pārticība	Ilgspēja
	Apdzīvoti lauki	

Ģimenes saimniecības nodrošina:

Efektivitāti	Ražošanas kvalitāti	Sadarbība ar vietējām pašvaldībām
Inovācijas	Ilgspēju	Produkcijas izsekojamību

Kopumā lauksaimnieciskās darbības veicēji tiek iedalīti ģimenes saimniecībās un uzņēmumos. Par ģimenes saimniecību tiek uzskatīta tāda lauksaimnieciskā darbība, kurā zemes īpašums pieder ģimenes locekļiem,

³ LVAEI pētījums Latvijas mazo un vidējo (SI līdz EUR 25 000) lauku saimniecību attīstības iespējas
http://www.lvaei.lv/images/Nacionalie_projekti/LAP_2013/Mazoun%20videjo%20lauku%20saimniecibu%20attistibas%20iespejas.pdf

kuri uz savas vai nomātas zemes veic lauksaimniecisko darbību. Savukārt uzņēmums ir subjekts ar ierobežotu atbildību, kas izveidots ar mērķi gūt peļņu, veicot lauksaimniecisko darbību, un kurā strādā piesaistīts ārējs darbspēks.

Eiropas lauksaimnieku kongresā 2014. gada 29. novembrī pētniece Annette Piorr (*Leibniz Centre for Agricultural Landscape Research*) norādīja, saimniecības, kuras apsaimnieko vairāk nekā 100 ha zemes, no ģimenes saimniecībām kļūst par darba devējiem.

Savukārt EK Ekonomikas un sociālo lietu komitejas diskusijās, meklējot ģimenes saimniecību raksturojošos rādītājus, tika iekļauts nosacījums, ka ģimenes saimniecībā piesaistīto algoto darbinieku skaits nepārsniedz saimniecībā nodarbināto ģimenes locekļu skaitu.

Ģimenes saimniecības ir business, kas darbojas ne tikai pārtikas ražošanā, bet arī citās nozarēs, nodrošinot pārtikas drošību un kopienu izaugsmi.

Latvijā par ģimenes saimniecību var uzskatīt jebkuru zemnieku vai zvejnieku saimniecību, kā saimnieciskās darbības veikšanai lauksaimnieks izmanto savus resursus, t.sk., ģimenes zemi. Latvijā un tāpat arī Eiropā nav definēts ģimenes saimniecības apsaimniekotās platības lielums, apgrozījums vai darbinieku skaits.

Mūsdienās ar jēdzienu „ģimenes saimniecības” tiek spekulēts, veidojot ES un valsts atbalsta programmas lauku saimniecību attīstībai. Tomēr ģimenes saimniecību no lauksaimniecības uzņēmuma atšķir vairākas nozīmīgas īpašības.

Mazas un vidējas saimniecības ir Eiropas lauksaimniecības pamats. Ģimenes saimniecības:

- rūpējas par dabu, sociāliem un ekonomiskiem jautājumiem,
- paļaujas uz ģimenes kopīgu darbu,
- nodrošina sociālo, ekonomisku un ekoloģisku ilgtspēju,
- ir dzīvesveids, nevis spekulācijas tirgū,
- darbības principi ir balstīti uz dzīvesveidu nevis peļņas maksimizēšanu,
- garantē pārtikas drošību un plašu piedāvājumu klāstu sabiedrībai.

Kā norāda viena no lielākajām un ietekmīgākajām organizācijām, kas pārstāv vairāk nekā 200 miljonus ģimeņu saimniecību visā pasaulē un 18 ES valstīs, *ViaCampesina*, pēdējo gadu ES politika soli pa solim apgrūtina ģimenes saimniecību darbību, radot mākslīgu saimniecību struktūru ES lauksaimniecībā, kas ilgtermiņā radīs sociālekonomiskas problēmas sabiedrībā.

Esošā lauksaimniecības politika no vienas puses atbalsta mazu un vidēju saimniecību, kas lielākoties ir tieši ģimenes saimniecības, attīstību, bet ar citiem politikas instrumentiem sekmē industriālās lauksaimniecības attīstību, kā ietekmē tiek iznīcinātas ģimenes saimniecības.

Jāveido tāda lauksaimniecības politika, kas sekmē ģimeņu saimniecību attīstību, nodrošinot pārtikas pieejamību, ekonomisku un sociālu ilgtspēju. Jāsniedz atbalsts jauniešu iesaistei lauksaimniecības nozarē, tāpat kā jāatbalsta to cilvēku lauksaimnieciskās darbības uzsākšana, kuri krīzes apstākļos cietuši citās nozarēs un uzsāk darbību lauksaimniecības nozarē.

Lai gan Latvija netiek uzskatīta par jaunattīstības valsti, tomēr tās lauksaimniecības sektors joprojām ir attīstības sākumposmā, turklāt tā attīstību ietekmē vairāki būtiski faktori – ārvalstu investīcijas – nauda un

zināšanas no pārākām valstīm, mazs kopējais valsts lauksaimniecības zemes apjoms, neliels iedzīvotāju skaits, spēcīga globalizācijas ietekme. Tāpēc, Latvijas saimniecību, īpaši ģimeņu saimniecību, kuras lielākoties ir mazas un vidējas, attīstības pamatā ir spēja izvēlēties nišu, piedāvājot saimniecībā audzētus un pārstrādātus produktus.

Pārtikas produktu pārstrādes – pievienotās vērtības radīšana ražošanas procesā - attīstības prioritāti apliecina arī sens padoms, ko Anglijas valdībai 1744. gadā sniedzis Metjū Dekers: Cilvēki plantācijās, iekārdināti ar iespēju brīvi tirgot savu ražu visā Eiropā, metīsies palielināt ražas apjomus, lai apmierinātu milzīgo pieprasījumu plašajā brīvajā tirdzniecībā, un viņu prāti būs novērsti no rūpniecības – no tā vienīgā, kur mūsu intereses nesakrīt ar viņējām.

Lauku saimniecības ietekmē vairāki būtiski ārējās vides faktori, kuri lauksaimniekus padara atkarīgus no situācijas nenoteiktības.

Lauksaimniecības nozares izaicinājumi:

- Klimata izmaiņas un neparedzamie laiks apstākļi.
- Lauksaimniecībā ražošanas procesu nevar apturēt, lai samazinātu cenu krišanos.
- Lauksaimniecības preču cenas bieži svārstās lielās robežās.
- Izejmateriālu ražotājiem cenas nosaka tirgus.
- Izejmateriālu ražošanai ir dilstoša atdeve.
- Lauksaimniecība parasti ir pirmais sektors, kas ieiet lejupejošā biznesa ciklā, un pēdējais, kas no tā iziet.
- Pat visefektīvākā lauksaimniecība ASV un ES nespēj izdzīvot bez subsīdijām un aizsardzības.

Iespēja saņemt veselīgu, ar uzturvielām bagātu un atbilstošu pārtiku ir cilvēka tiesības un nevienam nevajadzētu dzīvot bez pārtikas sociālās nevienlīdzības ekonomisko ierobežojumu dēļ. Pārtikas ražošanas un izplatīšanas koncentrācija dažu tirgus dalībnieku rokās rada un palielina pārtikas pieejamības risku pilsētas iedzīvotājiem, t.i., lielākajai pasaules un arī Latvijas iedzīvotāju daļai.

Līdz ar pārtikas tirgus globalizāciju, ir iezīmējušās vairākas tendences:

- Veidojas arvien lielākas pārtikas korporācijas, kuras pārvalda pārtikas piegādes ķēdi no zemes apstrādes līdz mazumtirdzniecībai.
- Lielie pārtikas uzņēmumi izspiež no tirgus mazos ražotājus un mazumtirgotājus, samazinot konkurenci pārtikas tirgū.
- Lielie lauksaimniecības uzņēmumi pārņem mazos lauksaimniecības uzņēmumus un ģimenes saimniecības, vienlaicīgi stimulējot lauku iedzīvotājus pārcelties uz dzīvi pilsētās, kur ir darbs.
- Lielās pārtikas korporācijas apgūst jaunattīstības valstu zemes (lauksaimniecība), vietējos iedzīvotājus padarot tikai par zemi atalgojamiem strādniekiem.
- Lielie mazumtirgotāji (lielveikali) diktē produkcijas iepirkumu cenas gan pārtikas ražotājiem, gan lauksaimniekiem.

Pasaulē valdošās tendences ir novērojamas arī Latvijas lauksaimniecības un pārtikas ražotāju tirgū, un līdzīgi kā pasaulē, arī Latvijā lielās saimniecības un pārtikas ražotāji vēlas nostiprināt savu ietekmi, bet tam var būt negatīvas sekas.

Projekta īstenotājs:

Projektu līdzfinansē:

Projekta aktivitāšu ieviesēji:

Viena no lauksaimniecības nozarē novērojamām tendencēm ir lielu saimniecību skaita un katras saimniecības platību palielināšanās, turklāt gan publiskajā telpā (medijos), gan dažādās sapulcēs tiek uzsvērts, ka tikai lielās saimniecības ir ekonomiski spēcīgas, eksportē produkciju un maksā sociālos nodokļus par saviem darbiniekiem.

Turpinot piekopt šādu lauksaimniecības un lauku attīstības politiku, kurā tiek atbalstītas lielu saimniecību paplašināšanās, mazām saimniecībām atstājot tikai nelielus atbalsta mehānismus, pastāv vairākas sociālekonomiskas problēmas, kas var veidoties valstī:

- samazināsies lauku iedzīvotāju ekonomiskā neatkarība, ja tiem nepiederēs zeme vai mežs;
- līdzšinējie zemes īpašnieki būs spiesti pārcelties uz pilsētām vai ārvalstīm, kur ir darbs;
- samazinoties iedzīvotāju skaitam lauku teritorijās, neefektīvi tajās būs uzturēt publiskos pakalpojumus – skolas, slimnīcas, vietējos veikalus u.c.
- samazināsies konkurence starp pārtikas ražotājiem un palielināsies pārtikas cenas;
- tukšās lauku teritorijās neattīstīsies citas lauksaimniecības blakus nozares, piemēram, tūrisms un cita mazā uzņēmējdarbība.

Zeme – lauku vai pilsētas – ir vairāk kā tikai zeme; tā ir vieta, kur tiek pieņemti kopienas lēmumi un veidotas sociālas, ekonomiskas un kultūras vērtības. Zeme ir vairāk nekā tikai lieta – tā ir teritorija, tā ir mājas⁴.

Pārtikas ražošana un dzīve Latvijas laukos:

- Latvijas zemes un, jo īpaši, lauksaimniecībā izmantojamās zemes, saglabāšana Latvijas tautas īpašumā ir stratēģiski svarīga valsts ilgtspējīgai attīstībai. Spēja nodrošināt valsts iedzīvotājus ar pārtiku ir valsts neatkarības saglabāšanas pamats.
- Lauksaimniecībā izmantojamā zeme būs būtisks un, iespējams, pats svarīgākais ražošanas resurss nākotnē. Lauksaimniecības produktu un pārtikas ražošana – stratēģiski nozīmīga uzņēmējdarbība.
- Pārtikas ražošanas un izplatīšanas koncentrācija dažu tirgus dalībnieku rokās rada un palielina pārtikas pieejamības risku pilsētas iedzīvotājiem, t.i., lielākajai pasaules un arī Latvijas iedzīvotāju daļai.
- Latvijas zemes un, jo īpaši, lauksaimniecībā izmantojamās zemes, saglabāšana Latvijas tautas īpašumā ir stratēģiski svarīga valsts ilgtspējīgai attīstībai.
- Spēja nodrošināt valsts iedzīvotājus ar pārtiku ir valsts neatkarības saglabāšanas pamats.
- Latvijas lauksaimniecībā dominē ģimenes saimniecības.
- Runājot par mazajām un vidējām saimniecībām, tiek runāts par 82% Latvijas saimniecību vai pat 94% saimniecību!
- Mazās un vidējās saimniecības apgādā vairāk nekā 193 tūkstošus Latvijas lauku iedzīvotāju.
- Īsās pārtikas ķēdes ir iespēja mazām un vidējām saimniecībām realizēt savu produkciju iespējami īsākā laikā tieši patērētājam.
- Lielu saimniecību veidošana samazina darba vietas laukos un izstumj vietējos mazos un vidējos ražotājus no tirgus un vietējo sabiedrību no viņu teritorijas.
- Laukos dzīvojošie un strādājošie paralēli darbam lauksaimniecībā iesaistās nelauksaimniecības nozarēs.

⁴ Nyeleni newsletter Num 11, September 2012

- Eiropas Savienības un valsts atbalstam ir jābūt vēršam mazo un vidējo saimniecību attīstībai un konkurētspējas palielināšanai.

Latvija ražo un spēj ražot kvalitatīvus pārtikas produktus ar augstu pievienoto vērtību. Latvijas lauksaimnieki ir pierādījuši, ka brīvā tirgus sistēmā un konkurencē ir spējusi pieņemt saimnieciskus lēmumus un attīstīt ražošanu. Daļa lauksaimnieku ir izvēlējušies intensīvo lauksaimniecību, aizvien cenšoties kāpināt eksporta apjomus. Tomēr lielākā daļa Latvijas lauksaimnieku joprojām ir mazas un vidējas saimniecības, kuras ražo kvalitatīvu pārtiku vietējam – Latvijas tirgum.

Latvijas dabā aug viss cilvēka veselībai, priekam un enerģijai nepieciešamais. Latvijas lauksaimnieki, mājražotāji un pārtikas amatnieki ražo kvalitatīvu produkciju – dārzeņus, augļus un ogas, pienu un piena produktus gaļu un gaļas produktus, zivis un zivju produktus, maizi un konditorejas izstrādājumus, medu, zāļu tējas un citus dažādus produktus.

Latvijas mazās un vidējās saimniecības veido 95% no kopējā saimniecību skaita valstī. Lielākā daļa statistikā uzskaitīto saimniecību ir pašpatēriņa saimniecības, kas ar pārtiku nodrošina savu ģimeni, un bieži vien arī radus un draugus, bet šīs saimniecības saražoto produkciju nerealizē tirgū. Arvien vairāk veidojas tādas mazās un vidējās saimniecības, kuras mērķtiecīgi attīsta lauksaimniecisko ražošanu un pārstrādi, lai nodrošinātu ar pārtiku ne vien ģimeni, draugus un radus, bet patērētājus vietējā tirgū.

Mazās un vidējās saimniecības produkciju realizē, izmantojot vairākus tirdzniecības kanālus – tiešās pirkšanas grupas, piegādes mājās, pieņemot pircējus saimniecībā, vietējos un Rīgas tirgos, vietējos veikalos, internetveikalos, mazos veikalu tīklos un lielveikalu tīklos.

Lai iegādātos produkciju, visefektīvākais komunikācijas veids patērētājam būtu sazināties ar izvēlēto zemnieku un vienoties par vēlamo produkcijas piegādes veidu un vietu. Lai pārliecinātos par produkcijas kvalitāti un izcelsmi, patērētājiem ir iespēja apmeklēt saimniecību. Vismaz reizi gadā tūrisma nozares biedrība „Ceļotājs” rīko atvērtās durvju dienas lauku saimniecībā, kas ir lieliska iespēja uzsākt komunikāciju tieši ar vietējiem pārtikas ražotājiem.

Būtiski ir saglabāt un attīstīt mazo un vidējo uzņēmumu attīstību valstī, kas nodrošinās gan kvalitatīvu pārtiku Latvijas iedzīvotājiem, gan arī darba vietas un lauku apdzīvotību. Būtiski ir veidot un palielināt katra ražotāja un patērētāja izpratni par atbildīgu un ilgtspējīgu resursu izmantošanu gan pārtikas ražošanā, gan patēriņā.

Materiāls sagatavots Latvijas Platformas attīstības sadarbībai projekta „Globalizācija – vietējā atslēga globālai attīstībai. Eiropas gads attīstībai 2015 un ES Prezidentūras projekts Latvijas ES Prezidentūrai 2015” ietvaros. Projekta ieviešanu finansiāli atbalsta Eiropas Savienība (90%), Sabiedrības integrācijas fonds (5,42%) un Latvijas Republikas Ārlietu ministrija (4,58%). Aktivitātes īstenošana tiek līdzfinansēta ar Sabiedrības integrācijas fonda finansiālu atbalstu projekta „Glokālizācija – vietējā atslēga globālai attīstībai”, nr. 2014.LV/LF/20/16 ietvaros. Vairāk informācijas – www.lapas.lv. Par materiāla saturu atbild Latvijas Zemnieku federācija un LAPAS, un tas nekādā veidā neatspoguļo Sabiedrības integrācijas fonda un Eiropas Komisijas oficiālo viedokli.

Projekta īstenotājs:

Projektu līdzfinansē:

Projekta aktivitāšu ieviesēji:

